

K N J I G A

Matic Majcen

Revolucija v intimi

Anthony Giddens

Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah

| Založba /*cf | Ljubljana 2019

Založba /*cf je v minulem letu po 19 letih ponatisnila razprodano knjigo *Preobrazba intimnosti*, ki jo je britanski sociolog Anthony Giddens v izvirniku izdal leta 1992. Slovenski izdajatelj se je tokrat namesto celovite rekonstrukcije odločil zgolj za majhne popravke. Knjiga se zdaj že na naslovnici ponaša s podnaslovom *Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*, ki ga je sicer nosila že izvirna angleška izdaja, a ga prvi slovenski prevod ni imel. Poleg tega sta tako glavni tekst v prevodu Polone Mesec kot spremna beseda Alenke Švab šla še enkrat v pregled, kjer sta bila deležna vrste manjših posegov, tako da lahko rečemo, da se tokratni ponatis od prve izdaje dejansko najbolj razlikuje zgolj po naslovnici.

Preobrazba intimnosti je sicer sila ne navadna knjiga. Njeno uspešno prodajo na našem knjižnem trgu ni težko razumeti, saj avtor že na prvi strani jasno naznani svoj namen: „Hotel sem napisati knjigo, ki bi bila dostopna večini bralk in bralcev.“ Kljub oblikovalsko ukrojeni in prepoznav-

ni naslovnici založbe /*cf, ki pogosteje kot ne aludira na družboslovno literaturo, imamo torej pred sabo delo, ki ne skriva svoje ambicije, da bi kakšen izvod prodali na kakšni knjigarniški polici z bolj splošno literaturo na področju intimne in spolnosti. A bralci tovrstne literature bi utegnili biti po odprtju knjige hitro razočarani, saj Giddens kljub svoji preprosti izhodiščni tezi in kljub trudu, da bi bil v njenem podajanju čim bolj sproščen, še vedno razpravlja o dognanjih slovityh avtorjev s svojega področja, kar knjigo vendarle naredi za izrazito strokovno, pa čeravno na skrajnem robu akademskega diskurza. Prav na tej

meji med splošno in strokovno literaturo pa vstopimo v področje, kjer ta knjiga odpre kar nekaj vprašanj.

Osnovna teza, ki jo avtor naznani že v naslovu, je namreč ta, da je področje intimne v obdobju pozne moderne doživelo velike

spremembe, ki so se odvile kot posledica in vzporeden pojav širših družbenih premikov. Da bi ponazoril ta prehod, Giddens nazorno navede konkreten primer iz razi-skave o zgodovini ločitev v Angliji avtorja Lawrencea Stona, ki jasno demonstrira, da so še pred relativno kratkim za moške in ženske veljala dvojna merila na področju spolnosti. Kadar je prešuštvovala ženska, je šlo za nedopustljiv prekršek, ki ima z vidika prekinjanja dogovora o dedovanju celo pravne posledice, kadar pa je isto storil moški, je tu šlo zgolj za „obžalovanja vredno, a razumljivo šibkost.“ Če je družbeni sloves deklet slonel na tem, kako

se znajo upreti spolnim skušnjavam in moškimi osvajanjem, je bil renome fantov, ravno nasprotno, odvisen od tega, koliko deklet so zmogli osvojiti. Tudi bolj formalno gledano je vse do 19. stoletja koncept zakonske zveze nasploh imel precej drugačno funkcijo, saj je partnerja združeval zgolj z argumentom ekonomske koristi. Poroka je bila sredstvo organiziranja kmečkega dela, poročeni pari pa so se redko poljubljali, božali ali si izmenjavali podobne oblike naklonjenosti. Šele v 19. stoletju nastopi pojem romantične ljubezni, sprva prisoten v meščanstvu, s katero se je ženska „prvič ločila od neskončnega cikla nosečnosti in porodov.“ Pojem romance je na ta način predstavljal zgolj delček mnogo širših sprememb v zahodnih družbah v 18. in 19. stoletju. Pomemben poudarek v Giddensovi knjigi je v tem, da so tovrstne inovacije v sferi intimnosti v veliki meri uvajale ženske, moški pa se v tej tranziciji na nek način kažejo kot veliki zamudniki, ki so od tu naprej predvsem nosilci problematičnega in preseženega tipa moškosti. Vznik kontracepcijskih sredstev, ženska emancipacija, spolna revolucija in redefinicija tradicionalne družine so nato vzniknili kot tisti pomembni dogodki v 20. stoletju, ki so tem začetnim spremembam dali odločilen in dokončen zagon. Osrednji koncept, ki ga Giddens vpelje v analizi teh premikov, je tisti *plastične seksualnosti*, katere novost je, da je za razliko od tradicionalnih oblik spolnosti odrezana od reprodukcije ter je vpeljana kot sredstvo užitka, iskanja identitete in navezovanja družbenih stikov. Skupaj s tem vznikne tudi tisto, čemur Giddens pravi *sotočna ljubezen*, posledica romantičnega pojmovanja zakonske

zveze, ki v osebno razmerje vpelje umetnost ljubezni. „Ars erotica v jedro zakonskega razmerja in za ključni element pri tem, da razmerje obstane, postavi to, ali si partnerja dajeta medsebojni spolni užitek.“ Spolnost se je torej spremenila, a za vsakega izmed spolov na drugačen način, v ospredju teh premikov pa je vendarle bila zahteva po ženskem spolnem užitku, ali kot Giddens zapiše v ključni ugotovitvi knjige, „ženske so dejansko prevzele upravljanje s preobrazbo intimnosti, ki jo je izzvala modernost.“ A avtor se vendarle ne ustavi zgolj tukaj, temveč iz tega izpelje še daljnosežnejšo tezo. Po Giddensovem mnenju je spolna emancipacija zgolj odskočna deska za veliko širšo reorganizacijo družbenega življenja, ki naj bi nastopila kot „možnost radikalne demokratizacije osebnega.“ V resnici ne moremo govoriti o spolni emancipaciji, temveč o spolni demokraciji, zapiše, te spremembe pa celo označi z besedo revolucija, pri čemer sledi delu Wilhelma Reicha, ki je trdil, da so družbenopolitične spremembe nemogoče brez spolne osvoboditve.

Tisti najbolj opazke vreden značaj Giddensove knjige leži v tem, da ne gre za izvorno, empirično raziskavo, ki bi se nanašala na lastne podatke, temveč za razpravo, ki se v veliki meri naslanja na dela drugih avtorjev, k čemur lahko pripišemo tudi dokaj standardno dolžino knjige. Kot zapiše avtorica spremne besede Alenka Švab, je Giddens svojo knjigo izdal v času večjega vala izdaj, namenjenih transformacijam intimnosti v sodobni družbi, saj je šlo za tematiko, ki je bila pred tem v veliki meri spregledana. Prav zato, ker se Giddens ne zanaša zares na lastne podatke, temveč zgolj podaja opisno argu-

mentacijo, nekatera druga dela iz tega vala delujejo bolj prepričljivo, pri čemer avtorica omenja delo Lynn Jamieson *Intimnost: osebna razmerja v modernih družbah*, ki zaradi bolj odločne usmerjenosti v konkretno realnost po njenem mnenju tudi bolje pojasni nekatere vidike intimnosti. Še toliko težje pa je Giddensovo pisanje videti brez govora o bržkone najbolj sloviti študiji intimnosti in njenih zgodovinskih spremembah, *Zgodovine seksualnosti* Michela Foucaulta – Giddens je namreč svojo knjigo izdal le 6 let po tem, ko je leta 1986 v angleščini izšel tretji in tisti čas tudi zadnji del knjige tega francoskega avtorja. Prav zaradi te časovne bližine se Giddensovo knjigo pogosto bere kot neke vrste obračun s Foucaultom, saj v pomembnem delu oporeka njegovim pristopom in dognanjem. Njegove spise opiše kot „hudo pomanjkljive“, pravzaprav Giddens niti ne verjame v koncept biomoči, še toliko bolj pa mu očita predvsem dajanje vtisa, da od viktorijske fasciniranosti s seksualnostjo do sodobnega časa vodi bolj ali manj ravna razvojna pot. Giddens oporeka tezi, da je bila spolnost v viktorijskih časih nekaj, o čemer se je za razliko od splošnega vtisa na široko razpravljalo. Avtor postavi argument, da so bile medicinske revije morda res polne besedil o spolnosti, a so bile te publikacije dostopne le peščici, ker do druge polovice 19. stoletja večina prebivalstva sploh ni znala brati in pisati. „Zapiranje spolnosti v arene tehnične razprave je bil način *dejanske* cenzure.“ In ta cenzura je bolj prizadela prav ženske kot moške, pri čemer so postopni premiki v

emancipaciji žensk torej po Giddensovi tezi prav ta spol naredili za vodilo postopnih sprememb, ki se kažejo še danes.

Giddensov argument o pretirani narativnosti Foucaultovega dela je precej paradoksalen. Najprej zato, ker odkrito napiše, da svoje kritike „nima namena podrobneje pojasnjevati“, kot drugo pa, ker svoj lasten argument predloži še v toliko bolj strnjeni, neempirični obliki in bi ga zlahka obtožili iste kritike, ki jo sam namenja francoskemu avtorju. *Preobrazbo intimnosti* lahko bolj kot zares samostojno, izvirno in samostoječe delo s področja sociologije spolnosti vidimo kot samozavestno delo uveljavljenega avtorja (to je bila njegova 14. knjiga), ki je v neko žgočo debato na področju družboslovja v danem trenutku posegel tudi sam in ji dodal svoj komentar v obliki lastnega nabora konceptov. Kot Alenka Švab poudari v spremni besedi, je Giddensova knjiga tudi dejansko sprožila mnogo burnih odzivov, med katerimi ni manjkalo kritik. Kljub bežnosti monografije se avtorjevi argumenti zdijo prepričljivi, pa čeravno knjiga ne daje vtisa takšne imponantnosti, kot jo je monumentalna Foucaultova raziskava. Tovrstno navzkrižno obračunavanje uglednih avtorjev na nekem tematskem področju bralcem predvsem razgali dejstvo, da so tovrstna dela s področja družboslovja bolj kot absolutna resnica venomer predvsem neka naracija v večnem procesu dopolnjevanja, ki se z vsako naslednjo nadgradnjo nudi kritiki, popravkom in v določeni meri tudi zavrnitvi.